

Magda Hulanová, diplomová práce:

Člověk za hranicí metafyzického projektu Descartových Meditací

Posudek vedoucího práce, Jamese Hilla.

Předkládaná práce se zabývá Descartovou šestou meditací, především její druhou částí, tj. diskusí o lidské přirozenosti. Centrální tezí práce je, že tato diskuse, která se soustředí na povahu spojení mysli a těla v člověku, nepatří k celkovému metafyzickému projektu díla. Naopak zde podle autorky začíná nový předmět, který už má jiné předpoklady, jiný cíl i jiné (praktické) pojetí pravdy než předchozí část knihy. Autorka čte danou pasáž detailně a mj. poukazuje na to, jak zde Descartes předpokládá jednak fyzikální hypotézy včetně rozvinutého mechanistického modelu lidského těla, jednak spolehlivost schopností (imaginace, smyslů a paměti); ani jedno v jeho dosavadní argumentaci nemá oporu. Celkově se podle autorky jedná o změnu hlediska, o proměnu *res cogitans* v člověka.

Hulanová dokazuje docela širokou znalost Descartových spisů - používá nejen *Meditace* samotné, ale i *Námítky a odpovědi*, *Rozpravu o metodě*, *Principy*, *Pravidla* i dopisy. Představuje celkovou interpretaci Descartova pojetí metafyziky a vnímá problematický status závěrečné části *Meditací* v jeho rámci.

S autorkou nelze nesouhlasit v tom, že poslední částí šesté meditace (jedná se o pasáž, která začíná na AT VII 80) začíná nová fáze *Meditací*. Také nelze zpochybnit, že Descartes vnáší do diskuse vynálezy a hypotézy z empirické fyziky, které si *Meditace* samy takříkajíc nevysloužily. Přesto je tu ovšem i kontinuita s předchozí částí díla. Zejména skutečnost chybování lidské přirozenosti vyvolává důležité otázky o pojetí Boha stvořitele, který by měl být dobrotivý a všemohoucí. Jestliže je pojednání o Bohu centrální součástí metafyziky, pak otázka, proč stvořil omylnou lidskou přirozenost, je zcela namístě.

To však neznamená, že bychom s autorkou nemohli souhlasit v tom, že hledisko meditujícího v závěrečné části knihy je nové. Je pravda, že už tu nejde o čistou *res cogitans*, ale spíše o člověka situovaného ve světě. Občas mi ale není jasné, jestli chce autorka říci, že do metafyzického meditování nepatří celá šestá meditace (jak tvrdí např. na str. 31), anebo jenom poslední část o lidské přirozenosti (jak tvrdí jinde, např. na str. 1). Je důležité podotknout, že důkaz existence materiálních věcí, který je uveden v první části (narozdíl od pojednání o lidské přirozenosti v další části), nezbytnou součástí celkového metafyzického projektu je.

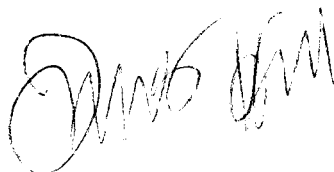
Autorka bere v potaz běžné čtení Descarta jako čistého racionalisty. Descartova fyzika, jak si správně všímá, není jen deduktivní, nýbrž obsahuje i hypotézy. Je však důležité rovněž

poznámenat, že hypotézy v karteziánské fyzice jsou vždy vytvořeny v rámci jistých metafyzických principů. Jedním z těchto principů je, že ve fyzikálním světě skutečně existuje jenom *res extensa* (a její módy). To znamená, že hypotézy jsou nutně geometricko-mechanistické, a to z metafyzických důvodů.

Občas se vyskytuje určitá volnost v zacházení s texty. Například v diskusi o roli šišinky autorka uznává, že Descartes o šišince v *Meditacích* výslovně nehovoří, ale že ze spisu *Pravidla* nebo z *Rozpravy* je „zřejmé“, že má na mysli šišinku (str. 45 pozn.). Je škoda, že zde nejsou uvedené odkazy. Klasické pojednání o šišince je samozřejmě ve spisu *Vášeň duše*. Rovněž tvrzení, že „v závěru Principů“ je hodnocen „Descartův vědecký systém“ jako stejně pravdivý jako metafyzický základ (str. 16) není dostatečně doložené. Co je závěr? A jestli výraz „stejně pravdivé“ znamená „stejně jisté“, nemůžeme odhlédnout od Descartova tvrzení, že jeho vědecké hypotézy mají *morální* či *praktickou* jistotu (Principy, IV.205). Také si myslím, že francouzské citáty by měly být přeloženy do češtiny.

Celkově je práce podnětná a poměrně originální. Zastává neobvyklé stanovisko. I když čtenář nebude přesvědčen všemi jejími částmi, nabízí významný příspěvek k relativně zanedbávané části klasického díla.

Práci doporučuji k přijetí a navrhuji známku *velmi dobře*.

James Hill PhD